DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. maj 2011 *

I sag C-485/07,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Centrale Raad van Beroep (Nederlandene) ved afgørelse af 1. november 2007, indgået til Domstolen den 5. november 2007, i sagen:

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen

mod

H. Akdas,

H. Agartan,

Z. Akbulut,

* Processprog: nederlandsk.

M. Bas,

K. Yüzügüllüer,

E. Keskin,

C. Topaloglu,

A. Cubuk,

S. Sariisik,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne J.-J. Kasel (refererende dommer), A. Borg Barthet, M. Ilešič og M. Berger,

generaladvokat: E. Sharpston
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 21. oktober 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen ved F. Keunen og I. Eijkhout, som befuldmægtigede

— Akdas ved advocaat C. de Roy van Zuydewijn

— Agartan ved advocaat D. Schaap

— Bas ved advocaat N. Türkkol

— den nederlandske regering ved C. Wissels, C. ten Dam og M. Noort, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongeriges regering ved Z. Bryanston-Cross, som befuldmægtiget, bistået af barristers J. Coppel og T. Ward

— Europa-Kommissionen ved M. van Beek og V. Kreuschitz, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 9 i aftalen om oprettelse af en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, som blev undertegnet den 12. september 1963 i Ankara af Republikken Tyrkiet på den ene side og EØF's medlemsstater og Fællesskabet på den anden side, og som blev indgået, godkendt og bekræftet på Fællesskabets vegne ved Rådets afgørelse 64/732/EØF af 23. december 1963 (Samling af Aftaler indgået af De Europæiske Fællesskaber, bind 3, s. 541), af artikel 59 i tillægsprotokollen, undertegnet den 23. november 1970 i Bruxelles og indgået, godkendt og bekræftet på Fællesskabets vegne ved Rådets forordning (EØF) nr. 2760/72 af 19. december 1972 (EFT L 293, s. 1, herefter »tillægsprotokollen«), samt af artikel 3, stk. 1, og artikel 6, stk. 1, første afsnit, i associeringsrådets afgørelse nr. 3/80 af 19. september 1980 om anvendelsen af De Europæiske Fællesskabers medlemsstaters sociale sikringsordninger på tyrkiske arbejdstagere og på deres familiemedlemmer (EFT 1983 C 110, s. 60, herefter »afgørelse nr. 3/80«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en tvist mellem Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (herefter »Uwv«) og Akdas og otte andre tyrkiske tidligere vandrende arbejdstagere angående tilbagetrækning af et tillæg til invalidepensionen (herefter »tillægsydelsen«), som blev udbetalt til sidstnævnte i henhold til den nederlandske lovgivning.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

Associeringsaftalen EØF-Tyrkiet

Associeringsaftalen

3 I henhold til artikel 2, stk. 1, i associeringsaftalen har denne til formål at fremme en stadig og afbalanceret styrkelse af de økonomiske og handelsmæssige forbindelser mellem de kontraherende parter, herunder på arbejdskraftens område, ved gradvist at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed (associeringsaftalens artikel 12) samt ved at ophæve de restriktioner, som begrænser etableringsfriheden (nævnte aftales artikel 13) og den frie udveksling af tjenesteydelser (aftalens artikel 14), med henblik på at forbedre det tyrkiske folks levevilkår og senere at lette Republikken Tyrkiets optagelse i Fællesskabet (fjerde betragtning i præamblen og aftalens artikel 28).

4 I dette øjemed omfatter associeringsaftalen en indledende fase, hvor Republikken Tyrkiet med støtte fra Fællesskabet skal styrke sin økonomi (aftalens artikel 3), en overgangsperiode, hvorunder der skal ske en gradvis oprettelse af en toldunion og en tilnærmelse af de økonomiske politikker (aftalens artikel 4), og en endelig fase, som bygger på toldunionen og indebærer styrkelse af samordningen af de kontraherende parters økonomiske politik (aftalens artikel 5).

5 Associeringsaftalens artikel 6 har følgende ordlyd:

»For at sikre gennemførelsen og den gradvise udvikling af associeringsordningen mødes de kontraherende parter i et Associeringsråd, som handler inden for grænserne af de beføjelser, som er blevet det tillagt ved aftalen.«

6 Associeringsaftalens artikel 8, der er indeholdt i aftalens afsnit II med overskriften »Iværksættelse af overgangsperioden«, bestemmer følgende:

»Til virkeliggørelse af de i artikel 4 fastsatte mål bestemmer Associeringsrådet, inden overgangsperiodens begyndelse og i overensstemmelse med den i artikel 1 i den midlertidige protokol fastsatte fremgangsmåde, betingelserne, formerne og tempoet for iværksættelsen af egnede foranstaltninger inden for de områder, der er omhandlet i [EF-traktaten], og som skal tages i betragtning, særligt de i denne del anførte, såvel som enhver beskyttelsesklausul, som måtte vise sig påkrævet.«

7 Associeringsaftalens artikel 9, der er indeholdt i samme afsnit II i aftalen, har følgende ordlyd:

»De kontraherende parter erkender, at inden for denne aftales anvendelsesområde og med forbehold af de særlige bestemmelser, som kan indføres i medfør af artikel 8, er al forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, forbudt i henhold til det i [artikel 12 EF] anførte princip.«

8 I associeringsaftalens artikel 12, der ligeledes findes i dennes afsnit II, kapitel 3, under overskriften »Andre bestemmelser af økonomisk art«, foreskrives:

»De kontraherende parter enes om, på grundlag af artikel [39 EF], [40 EF] og [41 EF] gradvist indbyrdes at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed.«

9 Associeringsaftalens artikel 22, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Til virkeliggørelse af de i aftalen fastlagte mål og i de tilfælde, den opregner, er Associeringsrådet beslutningsdygtigt. Hver af de to kontraherende parter er forpligtet til at træffe sådanne foranstaltninger, som gennemførelsen af de trufne afgørelser nødvendiggør. [...]«

Tillægsprotokollen

10 Den tillægsprotokol, der ifølge sin artikel 62 udgør en integrerende del af associeringsaftalen, fastsætter i artikel 1 vilkårene, retningslinjerne og tempoet for gennemførelse af den overgangsperiode, der er omhandlet i aftalens artikel 4.

11 Tillægsprotokollen indeholder et afsnit II, der har overskriften »Bevægelighed for personer og tjenesteydelser«, hvis kapitel I vedrører »[a]rbejdskraften«.

12 Tillægsprotokollens artikel 36, der er en del af nævnte kapitel I, bestemmer, at arbejdskraftens frie bevægelighed mellem Fællesskabets medlemsstater og Tyrkiet vil blive gradvist gennemført i overensstemmelse med de i associeringsaftalens artikel 12 anførte principper mellem afslutningen af det 12. og 22. år for aftalens ikrafttræden, samt at Associeringsrådet træffer beslutning om de nødvendige retningslinjer med henblik herpå.

13 Tillægsprotokollens artikel 39 er affattet således:

»1. Før udgangen af det første år efter denne protokols ikrafttræden vedtager Associeringsrådet bestemmelser vedrørende social tryghed for arbejdstagere af tyrkisk nationalitet, som bevæger sig inden for Fællesskabet og for deres familie, som opholder sig inden for Fællesskabet.

2. Disse bestemmelser skal gøre det muligt for arbejdstagere af tyrkisk nationalitet efter endnu ikke fastlagte retningslinjer at opnå en sammenlægning af tidsrum, i hvilke de har været forsikret eller beskæftiget i de forskellige medlemsstater, for så vidt angår pension og andre ydelser udbetalt på grund af alderdom, dødsfald eller invaliditet, såvel som sygeforsorg for arbejdstageren og for hans familie, som opholder sig inden for Fællesskabet. Disse bestemmelser kan ikke skabe en forpligtelse for Fællesskabets medlemsstater til at tage hensyn til de tidsrum, der er forløbet i Tyrkiet.

3. De ovennævnte bestemmelser skal gøre det muligt at sikre udbetaling af familietillæg, såfremt arbejdstagerens familie opholder sig inden for Fællesskabet.

4. De pensioner og andre ydelser, der udbetales på grund af alderdom, dødsfald eller invaliditet, og som er erhvervet ved anvendelse af de i stk. 2 nævnte bestemmelser, skal kunne udføres til Tyrkiet.

5. De i denne artikel nævnte bestemmelser berører ikke de rettigheder og forpligtelser, der følger af eksisterende bilaterale aftaler mellem Tyrkiet og Fællesskabets medlemsstater, i det omfang disse fastsætter en mere gunstig ordning for tyrkiske statsborgere.«

14 Tillægsprotokollens artikel 59 har følgende ordlyd:

»Inden for de af denne protokol dækkede områder må der ikke gives Tyrkiet gunstigere betingelser end dem, som medlemsstaterne indrømmer hinanden på grundlag af [EF-traktaten].«

Afgørelse nr. 3/80

15 Afgørelse nr. 3/80, som blev vedtaget af associeringsrådet på grundlag af tillægsprotokollens artikel 39, har til formål at samordne medlemsstaternes sociale sikringsordninger med henblik på, at de tyrkiske arbejdstagere, der har eller har haft beskæftigelse i en eller flere af Fællesskabets medlemsstater, og deres familiemedlemmer og efterladte kan oppebære ydelser fra de almindelige sociale sikringsgrene. Med henblik herpå gengiver bestemmelserne i denne afgørelse i det væsentlige en række bestemmelser i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366).

16 Artikel 2 i afgørelse nr. 3/80, der har overskriften »Personkreds«, bestemmer følgende:

»Denne afgørelse finder anvendelse på:

— arbejdstagere, som er eller har været omfattet af lovgivningen i én eller flere medlemsstater, og som er tyrkiske statsborgere

— disse arbejdstageres familiemedlemmer, som er bosat på et af medlemsstaternes område

— disse arbejdstageres efterladte.«

17 Artikel 3, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80, der har overskriften »Ligebehandling«, og som gengiver ordlyden af artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, bestemmer:

»Personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne afgørelse, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne afgørelse.«

18 Artikel 4, stk. 1 og 2, i afgørelse nr. 3/80, der har overskriften »Sagligt anvendelsesområde«, bestemmer:

»1. Denne afgørelse finder anvendelse på enhver lovgivning om sociale sikringsgrene, der vedrører:

a) ydelser i anledning af sygdom og moderskab

b) ydelser ved invaliditet, herunder ydelser, der tager sigte på at bevare eller forbedre erhvervsevnen

c) ydelser ved alderdom

d) ydelser til efterladte

e) ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdomme

f) ydelser ved dødsfald

g) ydelser ved arbejdsløshed

h) familieydelser.

2. Denne forordning finder anvendelse på alle almindelige og særlige sociale sikringsordninger med eller uden bidragspligt […]«

19 Artikel 6 i afgørelse nr. 3/80, der har overskriften »Ophævelse af bopælsbestemmelser […]«, og som svarer til artikel 10 i forordning nr. 1408/71, er for så vidt angår dennes stk. 1, første afsnit, affattet således:

»Kontantydelser ved invaliditet eller alderdom eller til efterladte samt erstatning i anledning af arbejdsulykker eller erhvervssygdomme, hvortil der er erhvervet ret efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater, kan, medmindre andet er bestemt i denne afgørelse, ikke nedsættes, ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges som følge af, at den berettigede er bosat i Tyrkiet eller i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende.«

20 Afsnit III i afgørelse nr. 3/80, der har overskriften »Særlige bestemmelser om de forskellige arter af ydelser«, omfatter samordningsbestemmelser, der er inspireret af forordning nr. 1408/71, bl.a. vedrørende ydelser i anledning af invaliditet, alderdom og dødsfald (pensioner).

21 Artikel 32 i afgørelse nr. 3/80 bestemmer følgende:

»Tyrkiet og Fællesskabet træffer hver især de foranstaltninger, som gennemførelsen af denne afgørelse indebærer.«

22 Den 8. februar 1983 fremlagde Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber et forslag til Rådets forordning (EØF) om anvendelse i Det Europæiske Økonomiske Fællesskab af afgørelse nr. 3/80 (EFT C 110, s. 1), hvorefter afgørelsen »anvendes i Fællesskabet« (artikel 1), og som fastsætter »supplerende regler til gennemførelse« af afgørelsen.

23 På nuværende tidspunkt har dette forslag imidlertid ikke ført til, at Rådet for Den Europæiske Union har vedtaget en forordning.

Forordning nr. 1408/71

24 Forordning nr. 1408/71 indeholder en artikel 3, der har overskriften »Ligebehandling«, og hvis stk. 1 bestemmer følgende:

»Personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne forordning, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning.«

25 Nævnte forordnings artikel 4, stk. 1 og 2, definerer det saglige anvendelsesområde således:

»1. Denne forordning finder anvendelse på enhver lovgivning om sociale sikringsgrene, der vedrører:

a) ydelser i anledning af sygdom og moderskab

b) ydelser ved invaliditet, herunder ydelser, der tager sigte på at bevare eller forbedre erhvervsevnen

c) ydelser ved alderdom

d) ydelser til efterladte

e) ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdomme

f) ydelser ved dødsfald

g) ydelser ved arbejdsløshed

h) familieydelser.

2. Denne forordning finder anvendelse på alle almindelige og særlige sociale sikringsordninger med eller uden bidragspligt […]«

26 Artikel 1, punkt 2), i Rådets forordning (EØF) nr. 1247/92 af 30. april 1992 om ændring af forordning nr. 1408/71 (EFT L 136, s. 1), der trådte i kraft den 1. juni 1992, indsatte i sidstnævnte forordnings artikel 4 et stk. 2a med følgende ordlyd:

»Denne forordning finder ligeledes anvendelse på særlige ikke-bidragspligtige ydelser, der er fastsat i en anden lovgivning eller ordning end dem, der er omhandlet i stk. 1 eller udelukket i henhold til stk. 4, når disse ydelser har til formål

a) enten at dække de risici, der svarer til de i stk. 1, litra a)-h), omhandlede sikringsgrene, i stedet for eller som tillæg til andre ydelser

b) eller udelukkende at sikre særlig beskyttelse af handicappede.«

27 Artikel 1, punkt 2), i forordning nr. 647/2005 ændrede nævnte artikel 4, stk. 2a, som herefter lyder således:

»Denne artikel finder anvendelse på særlige ikke-bidragspligtige kontantydelser, der tilkendes i henhold til lovgivning, som på grund af personkreds, mål og/eller betingelser for ret til ydelser har træk både fra lovgivning om social sikring som omhandlet i stk. 1 og fra social bistand.

Ved »særlige ikke-bidragspligtige kontantydelser« forstås ydelser:

a) der har til formål:

i) enten at supplere, erstatte eller yde et tillæg til dækning af de risici, der er omfattet af de i stk. 1 omhandlede sociale sikringsområder, og garantere de pågældende personer et eksistensminimum under hensyn til de økonomiske og sociale forhold i den pågældende medlemsstat

ii) eller udelukkende at sikre en særlig beskyttelse af handicappede i snæver tilknytning til disse personers sociale miljø i den pågældende medlemsstat, og

b) hvis finansiering udelukkende stammer fra obligatorisk beskatning til dækning af generelle offentlige udgifter, og hvor betingelserne for tilkendelse og beregning af ydelserne ikke afhænger af et bidrag fra ydelsesmodtagerens side. Dog skal ydelser, der tilkendes som supplement til en bidragspligtig ydelse, ikke betragtes som bidragspligtige ydelser alene af den grund, og

c) som er opført i bilag IIa.«

28 Artikel 10, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 1408/71 bestemmer:

»Kontantydelser ved invaliditet eller alderdom eller til efterladte, erstatning i anledning af arbejdsulykker eller erhvervssygdomme samt ydelser ved dødsfald, hvortil der er erhvervet ret efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater, kan, medmindre andet er bestemt i denne forordning, ikke nedsættes, ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges som følge af, at den berettigede er bosat i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende.«

29 Artikel 1, punkt 4), i forordning nr. 1247/92 indsatte ligeledes en ny artikel 10a i forordning nr. 1408/71, hvis stk. 1 er affattet således:

»Uanset artikel 10 og afsnit III modtager de personer, som er omfattet af denne forordning, udelukkende de i artikel 4, stk. 2a, omhandlede særlige ikke-bidragspligtige kontantydelser i den medlemsstat, på hvis område de er bosat, og i henhold til dennes lovgivning, såfremt disse ydelser er anført i bilag IIa. Ydelserne udredes af institutionen på bopælsstedet og på dennes bekostning.«

30 Artikel 1, punkt 5), i forordning nr. 647/2005 ændrede nævnte artikel 10a, stk. 1, som herefter lyder således:

»Bestemmelserne i artikel 10 og afsnit III finder ikke anvendelse på de særlige ikkebidragspligtige kontantydelser, der er nævnt i artikel 4, stk. 2a. De personer, som er omfattet af denne forordning, kan kun modtage disse ydelser i den medlemsstat, på hvis område de er bosat, og i henhold til dennes stats lovgivning, og kun for så vidt disse ydelser er opført i bilag IIa. Ydelserne udredes af institutionen på bopælsstedet og på dennes bekostning.«

31 Artikel 2, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1247/92 har følgende ordlyd:

»1. Anvendelsen af artikel 1 kan ikke medføre bortfald af nogen af de ydelser, der forud for ikrafttrædelsen af denne forordning er tilkendt af medlemsstaternes kompetente institutioner i henhold til bestemmelserne i afsnit III i forordning […] nr. 1408/71, og som samme forordnings artikel 10 finder anvendelse på.

2. Anvendelsen af artikel 1 kan ikke føre til afslag på en ansøgning om en særlig ikkebidragspligtig ydelse, der gives som supplement til en pension, fra en person, der opfyldte betingelserne for opnåelse af ydelsen forud for denne forordnings ikrafttræden, selv om han er bosat i en anden medlemsstat end den kompetente stat, med forbehold af at anmodningen om ydelsen fremsættes inden for en frist på fem år fra denne forordnings ikrafttrædelse.«

32 Der er udstedt gennemførelsesbestemmelser til forordning nr. 1408/71 ved Rådets forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 (EFT 1972 I, s. 149).

Nationale bestemmelser

33 I Nederlandene fastsættes i lov om forsikring mod uarbejdsdygtighed (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, herefter »WAO«), som trådte i kraft i 1966, en forsikring til arbejdstagere i tilfælde af arbejdsudygtighed.

34 Lov om supplerende ydelser (Toeslagenwet) af 6. november 1986 (herefter »TW«), som trådte i kraft den 1. januar 1987, har til formål at yde personer, som i henhold til en social forsikring som den i WAO fastsatte (i lighed med bl.a. forsikring mod arbejdsløshed, forsikring mod sygdom og forsikring mod arbejdsulykker) oppebærer en ydelse for løntab, som er mindre end mindstelønnen, en tillægsydelse, som skal bringe deres erstatningsindkomst op på et niveau, som maksimalt svarer til den gældende mindsteløn i Nederlandene. På tidspunktet for de faktiske omstændigheder i tvisten i hovedsagen var denne tillægsydelse begrænset til 30 % af mindstelønnen, således at de berettigede, som oppebar en invaliditetsydelse på mindre end 70 % af nævnte mindsteløn havde en indkomst, som var mindre end denne. Uwv afgør efter ansøgning fra de pågældende personer, om der foreligger ret til en supplerende ydelse i henhold til TW.

35 Lov om begrænsning af eksport af ydelser (Wet beperking export uitkeringen) af 27. maj 1999 (herefter »BEU«) indsatte en ny artikel 4a i TW, hvis stk. 1 bestemmer, at en person, som opfylder betingelserne for at modtage ydelser i henhold til sidstnævnte lov, ikke har ret til disse ydelser i den periode, hvor den pågældende ikke er

bosat i Nederlandene. Det præciseres, at eksport af de pågældende ydelser kun er muligt, for så vidt som en bilateral konvention indgået med den pågældendes bopælsstat sikrer en korrekt gennemførelse af den nederlandske lovgivning.

36 Som det fremgår af forarbejderne til BEU, havde denne ændring af TW til formål at erstatte personalitetsprincippet med territorialprincippet med henblik på at forbedre betingelserne for at følge op på ydelser, der udbetales til modtagere bosat i udlandet. Den nederlandske lovgiver har i denne forbindelse til støtte for nævnte ændring ligeledes henvist til karakteren af tillægsydelsen, som har til formål at sikre et eksistensminimum i Nederlandene, og til den omstændighed, at finansieringen af denne ydelse sker via statsbudgettet.

37 Ovennævnte ændring af TW trådte i kraft den 1. januar 2000.

38 Der blev imidlertid indført en overgangsordning, hvorefter personer, som dagen før den nye lovgivnings ikrafttræden har ret til de ydelser, som er fastsat i TW, og som på dette tidspunkt ikke har bopæl i Nederlandene:

»1° modtager [fuld] betaling af det beløb, de ville være berettiget til, hvis de boede i Nederlandene i løbet af det første år efter lovens ikrafttræden [dvs. i 2000]

2° modtager betaling af to tredjedele af det beløb, de ville være berettiget til, hvis de boede i Nederlandene i det andet år efter lovens ikrafttræden [dvs. i 2001]

3° modtager betaling af en tredjedele af det beløb, de ville være berettiget til, hvis de boede i Nederlandene i det tredje år efter lovens ikrafttræden [dvs. i 2002]«.

39 For så vidt angår de efterfølgende år bortfalder ydelsen fuldstændigt for personer, som ikke har bopæl i Nederlandene.

40 Forordning nr. 647/2005 tilføjede TW, som ændret i 2000 ved BEU, til listen i bilag IIa til forordning nr. 1408/71, som ændret ved forordning nr. 1247/92, over særlige ikke-bidragspligtige ydelser som omhandlet i artikel 4a i forordning nr. 1408/71, hvorpå eksportforpligtelsen i artikel 10 i forordning nr. 1408/71 ikke finder anvendelse i overensstemmelse med artikel 10a i sidstnævnte forordning.

41 Efterfølgende blev der med virkning fra den 7. december 2006 tilføjet en ny overgangsbestemmelse til TW til fordel for personer, som ikke er bosiddende i Nederlandene, men i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, i en stat i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde eller i Schweiz, hvorefter disse personer, for så vidt som de på dagen før forordning nr. 647/2005's ikrafttræden er berettigede til ydelser i henhold til artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71

— i 2007 får udbetalt hele det beløb, som de ville have ret til, hvis de boede i Nederlandene

— i 2008 får udbetalt to tredjedele af det beløb, som de ville have ret til, hvis de boede i Nederlandene

— i 2009 får udbetalt en tredjedel af det beløb, som de ville have ret til, hvis de boede i Nederlandene.

42 For de pågældende personer bortfalder ydelsen fuldstændigt med virkning fra den 1. januar 2010.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

43 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at de sagsøgte i hovedsagen er tyrkiske statsborgere, som i en vis periode har udført lønnet beskæftigelse i Nederlandene.

44 De blev invaliderede, og før år 2000 ansøgte de om og fik tildelt en ydelse i henhold til WAO, som blev udbetalt af den nederlandske stat.

45 Eftersom størrelsen på den nævnte ydelse var mindre end mindstelønnen, fik de sagsøgte i hovedsagen ligeledes i medfør af TW i den affattelse, der var gældende før 2000, tildelt en tillægsydelse, som havde til formål at sikre dem en indkomst, som i videst muligt omfang svarer til mindstelønnen.

46 Da de sagsøgte i hovedsagen fysisk ikke var i stand til at fortsætte med at arbejde, tog de efterfølgende tilbage til deres familier i Tyrkiet, idet de fortsat oppebar disse to ydelser i henhold til artikel 39, stk. 4, i tillægsprotokollen. Udbetalingen skete altid i

form af en samlet udbetaling, idet der ikke fandt nogen sondring sted mellem invalidepensionen og tillægsydelsen.

47 Efter den ved BEU foretagne ændring af TW, som trådte i kraft den 1. januar 2000, besluttede de kompetente nederlandske myndigheder i medfør af den i denne doms præmis 38 omhandlede overgangsordning gradvist at afskaffe den tillægsydelse, som de sagsøgte hidtil havde fået udbetalt, med en tredjedel pr. år fra den 1. januar 2001.

48 De sagsøgte i hovedsagen anlagde søgsmål til prøvelse af denne gradvise afskaffelse.

49 Ved afgørelse af 14. marts 2003 fandt Centrale Raad van Beroep, at nævnte afskaffelse var i strid med forpligtelsen om, at eksport af ydelser skal være tilladt, jf. artikel 5, stk. 1, i konvention nr. 118 om ligestilling af ind- og udlændige i henseende til social tryghed, som blev vedtaget i Genève den 28. juni 1964 af den internationale arbejdsorganisation (International Labour Organization, ILO) (herefter »ILO-konvention nr. 118«).

50 Den 18. august 2003 besluttede Uwv herefter at tildele de sagsøgte i hovedsagen en fuld tillægsydelse for perioden fra den 1. januar 2001 til den 30. juni 2003. Fra den 1. juli 2003 ophørte udbetalingen af denne ydelse til gengæld endeligt.

51 De klager, som de sagsøgte i hovedsagen indgav over disse afgørelser om ophør, blev afvist.

52 Ved domme af 19. marts 2004 og 23. august 2004 gav Rechtbank te Amsterdam de sagsøgte i hovedsagen medhold i de af disse anlagte søgsmål og annullerede nævnte afgørelser, idet retten fandt, at afskaffelsen af den tillægsydelse, som sidstnævnte modtog, er uforenelig ikke alene med artikel 5, stk. 1, i ILO-konvention nr. 118, men også med artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 og med princippet om forbud mod forskelsbehandling som følge af nationalitet i artikel 14 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), sammenholdt med artikel 1 i tillægsprotokollen til den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Paris den 20. marts 1952 (herefter »den første tillægsprotokol«), samt med artikel 26 i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder, vedtaget af FN's Generalforsamling den 16. december 1966 og trådt i kraft den 23. marts 1976.

53 Uwv appellerede herefter nævnte domme til Centrale Raad van Beroep.

54 Efter at Centrale Raad van Beroep i lighed med Rechtbank te Amsterdam og i mangel af indsigelser fra parterne i den for denne ret verserende sag har fastslået, at tillægsydelsen udbetalt i henhold til WAO, hvis tildeling ikke afhænger af en individuel vurdering af ansøgerens personlige behov, skal sidestilles med en invaliditetsydelse som omhandlet i artikel 4, stk. 1, litra b), i afgørelse nr. 3/80 og således henhører under sidstnævntes materielle anvendelsesområde, er denne ret imidlertid for det første i tvivl om den direkte virkning samt rækkevidden af artikel 6, stk. 1, første afsnit, i denne afgørelse, for så vidt som der heri fastslås et absolut forbud mod bopælsbestemmelser, mens forordning nr. 1408/71 efter datoen for vedtagelsen af nævnte afgørelse er blevet ændret, således at dette samme forbud under visse betingelser ikke finder anvendelse på særlige ikke-bidragspligtige ydelser.

55 Den forelæggende er for det andet i tvivl om fortolkningen af princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet i forbindelse med associeringsaftalen EØF-Tyrkiet.

56 Som Rechtbank te Amsterdam allerede har fastslået, vil bestemmelsen om ligebehandling i artikel 3, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80 i denne forbindelse ikke med føje kunne påberåbes i det foreliggende tilfælde, eftersom denne bestemmelse kun finder anvendelse på »[p]ersoner, der er bosat på en medlemsstats område«, mens de sagsøgte i hovedsagen er bosat i Tyrkiet. Imidlertid forholder det sig anderledes med artikel 9 i associeringsaftalen, som ikke indeholder et tilsvarende forbehold.

57 Der er enighed mellem parterne i hovedsagen om, at sidstnævnte artikel har direkte virkning. Desuden følger det af fast retspraksis, at artiklen forbyder ikke alene enhver åbenlys forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, men også enhver form for indirekte forskelsbehandling, der på grundlag af andre kriterier fører til samme resultat.

58 I det foreliggende tilfælde påpeger Centrale Raad van Beroep, at der foreligger to forskellige former for indirekte forskelsbehandling på grund af nationalitet i henhold til artikel 4 i TW, som skal vurderes særskilt for så vidt angår deres eventuelle berettigelse.

59 For det første må det anses for sandsynligt, at der er flere ydelsesberettigede med anden nationalitet end nederlandsk, herunder en stor gruppe tyrkiske statsborgere, som ikke længere har ret til en tillægsydelse i henhold til TW, fordi de ikke længere bor i Nederlandene, end ydelsesberettigede med nederlandsk nationalitet, som oftest er blevet boende i Nederlandene.

60 I denne forbindelse er de af Kongeriget Nederlandene påberåbte begrundelser for at bringe muligheden for eksport af den tillægsydelse, som udbetales i henhold til TW, til ophør, at opfølgningen med henblik på at kontrollere den personlige og økonomiske situation for de modtagere, som ikke er bosiddende i Nederlandene, angiveligt er problematisk, at finansieringen af denne ydelse sker via statsbudgettet, at den nationale lovgiver ønsker at vende tilbage til oprindelige formål med de sociale forsikringer, dvs. tildeling af ydelser til personer, som er bosat i landet, samt at TW har en særlig karakter, idet loven har til formål at supplere en social sikringsydelse med henblik på at nå op på mindstelønnen i Nederlandene.

61 Hvad angår betingelserne for opfølgning har den forelæggende ret påpeget, at der foreligger en bilateral konvention indgået med Republikken Tyrkiet, som fastsætter kontrolmuligheder i denne stat. Følgelig stiller Centrale Raad van Beroep spørgsmålet, om de øvrige grunde, som primært er forbundet med økonomiske hensyn, kan udgøre en tilstrækkelig begrundelse for den forskelsbehandling, der omhandles i den for retten verserende tvist.

62 For det andet foreligger der en indirekte forskelsbehandling på grundlag af nationalitet derved, at den tillægsydelse, som blev udbetalt til de sagsøgte i hovedsagen, bortfaldt fuldstændigt fra den 1. juli 2003 som følge af, at de pågældende er bosat i Tyrkiet, mens anvendelsen af overgangsordningen med henblik på gradvis afskaffelse af denne ydelse, som blev tildelt de berettigede, som er statsborgere i en medlemsstat i Den Europæiske Union eller i visse tredjelande, men som er bosat på Unionens område, først blev påbegyndt i 2007.

63 Uwv har i denne forbindelse gjort gældende, at den pågældende forskelsbehandling skal vurderes under hensyn til associeringsaftalens afgrænsede formål, som består i gradvist at gennemføre fri bevægelighed for tyrkiske arbejdstagere og i en stadig og afbalanceret styrkelse af de økonomiske forbindelser mellem medlemsstaterne og Tyrkiet. Følgelig er det ikke muligt at tillægge associeringsaftalens artikel 9 samme rækkevidde som den, der tildeles artikel 12 EF.

64 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt dette hensyn udgør en tilstrækkelig begrundelse for den konstaterede forskelsbehandling. Den forelæggende ret har tilføjet, at den i forbindelse med fortolkningen af artikel 9 i associeringsaftalen ligeledes ønsker en afklaring af de relevante omstændigheder, som har til formål at gøre det muligt for den at vurdere de pågældende nationale lovbestemmelsers overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder, som Domstolen skal beskytte, såsom dem, der er sikret ved EMRK og den første tillægsprotokol.

65 Centrale Raad van Beroep har på denne baggrund besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Indeholder artikel 6, stk. 1, [første afsnit] i afgørelse nr. 3/80 i betragtning af dens ordlyd og af formålet med og karakteren af afgørelse nr. 3/80 og associeringsaftalen en klar og entydig forpligtelse, til hvis opfyldelse og virkning der ikke kræves nogen yderligere handling, således at denne bestemmelse kan have direkte virkning?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

a) Skal der ved anvendelsen af artikel 6, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80 på nogen måde tages hensyn til de ændringer i forordning nr. 1408/71, der er sket efter den 19. september 1980 med hensyn til særlige ikke-bidragspligtige kontantydelser?

b) Har artikel 59 i tillægsprotokollen til associeringsaftalen betydning i denne forbindelse?

3) Skal associeringsaftalens artikel 9 fortolkes således, at den er til hinder for anvendelse af en medlemsstats lovgivning, såsom artikel 4a i den nederlandske TW, som fører til indirekte forskelsbehandling på grundlag af nationalitet,

— for det første fordi den bevirker, at der er flere personer med en anden nationalitet end nederlandsk, herunder en stor gruppe tyrkiske statsborgere, der ikke (længere) har ret til en tillægsydelse, fordi de ikke længere bor i Nederlandene, end personer med nederlandsk nationalitet, og

— for det andet fordi tillægsydelserne til tyrkiske statsborgere, der bor i Tyrkiet, er indstillet fra den 1. juli 2003, mens tillægsydelser til personer med statsborgerskab i en af EU's medlemsstater og i visse tredjelande, såfremt de forbliver på EU's område, først (gradvis) indstilles pr. 1. januar 2007?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

66 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 har direkte virkning i medlemsstaterne.

67 Ifølge Domstolens faste praksis må en bestemmelse i en aftale indgået af Fællesskabet med et tredjeland anses for umiddelbart anvendelig, når der af dens ordlyd samt aftalens formål og karakter kan udledes en klar og præcis forpligtelse, hvis opfyldelse og retsvirkninger ikke er betinget af, at der udstedes yderligere retsakter. De samme kriterier finder anvendelse, når det skal afgøres, om bestemmelserne i en afgørelse fra associeringsrådet kan have direkte virkning (jf. bl.a. dom af 4.5.1999, sag C-262/96, Sürül, Sml. I, s. 2685, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).

68 Henset til ordlyden af artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80, indfører bestemmelsen i klare, præcise og ubetingede vendinger et forbud for medlemsstaterne mod at nedsætte, ændre, stille i bero, inddrage eller beslaglægge de i denne bestemmelse opremsede ydelser med den begrundelse, at den berettigede er bosat i Tyrkiet eller i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende.

69 Som Europa-Kommissionen med rette har understreget, fastsætter denne regel en præcis forpligtelse til at nå et bestemt resultat, nemlig et forbud mod enhver pålagt begrænsning for så vidt angår eksport af de af de pågældende tyrkiske statsborgere erhvervede rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning. En sådan forpligtelse kan herefter påberåbes af borgerne for de nationale domstole til støtte for en påstand om tilsidesættelse af modstridende bestemmelser i en medlemsstats lovgivning, uden at det er nødvendigt at vedtage supplerende gennemførelsesforanstaltninger i så henseende (jf. analogt Sürül-dommen, præmis 63).

70 Artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 har således en karakter, som klart afskiller den fra karakteren af tekniske bestemmelser til samordning af forskellige nationale lovgivninger vedrørende social sikring, såsom reglerne i samme afgørelses artikel 12 og 13, som var genstand for den sag, som gav anledning til dommen

af 10. september 1996 i sagen Taflan-Met m.fl. (sag C-277/94, Sml. I, s. 4085), med hensyn til hvilke Domstolen fandt, at de ikke har direkte virkning på medlemsstaternes område, så længe Rådet ikke har vedtaget de nødvendige supplerende gennemførelsesforanstaltninger.

71 Ovennævnte fortolkning berøres ikke af den omstændighed, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 præciserer, at det heri fastsatte forbud mod bopælsbestemmelser har retsvirkninger, »medmindre andet er bestemt i denne afgørelse«. Det bemærkes nemlig blot i denne forbindelse, at denne afgørelse ikke fastsætter nogen undtagelse til eller begrænsning af det forbud mod bopælsbestemmelser, der er fastsat i nævnte bestemmelse.

72 Af samme grunde som dem, der er fastsat i Sürül-dommens præmis 70-72, modsiges konstateringen af, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 direkte kan regulere borgernes retsstilling, desuden ikke af gennemgangen af formålet med og karakteren af associeringsaftalen, som denne bestemmelse er indeholdt i.

73 Det følger heraf, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 fastsætter en præcis og ubetinget regel, der er tilstrækkelig operationel til at kunne anvendes af en national domstol, og som derfor kan regulere borgernes retsstilling.

74 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 skal fortolkes således, at den har direkte virkning, således at tyrkiske statsborgere, hvorpå denne bestemmelse finder anvendelse, har ret til direkte at påberåbe sig denne for medlemsstaternes domstole til støtte for en påstand om at tilsidesætte anvendelsen af bestemmelser i national ret, som strider mod denne bestemmelse.

Det andet spørgsmål

75 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 skal fortolkes således, at den er til hinder for bestemmelser i en medlemsstat som den, der findes i TW's artikel 4a, for så vidt som denne indstiller udbetalingen af den tillægsydelse, som tildeles i henhold til den nationale lovgivning, når modtagerne af denne ydelse ikke længere er bosat på nævnte medlemsstats område.

76 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 knæsætter princippet om forbud mod bopælsbestemmelser for så vidt angår de sociale sikringsydelser, som omhandles heri, herunder kontantydelser ved invaliditet.

77 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, anerkender parterne i hovedsagen imidlertid, at en social ydelse som den tillægsydelse, der udbetales i henhold til en social sikringsordning som den ved WAO fastsatte, skal sidestilles med en invaliditetsydelse som omhandlet i artikel 4, stk. 1, litra b), i afgørelse nr. 3/80 og derfor henhører under det materielle anvendelsesområde for samme afgørelses artikel 6, stk. 1, første afsnit.

78 Det er desuden ubestridt, at de sagsøgte i hovedsagen er tyrkiske statsborgere, som lovligt har opholdt sig og arbejdet på en medlemsstats område. Som følge af udøvelsen af lønnet beskæftigelse i en vis periode har de opnået ret til sociale ydelser i henhold til værtsmedlemsstatens lovgivning. I det foreliggende tilfælde drejede det sig om invalidepension, idet de pågældende ikke var i stand til at fortsætte med at arbejde, samt den i TW fastsatte tillægsydelse, eftersom størrelsen på den pension, som sagsøgerne havde ret til, var mindre end mindstelønnen. Disse to ydelser modtog de rent faktisk i en vis periode, herunder i Tyrkiet efter at være taget tilbage hertil, i

overensstemmelse med tillægsprotokollens artikel 39, stk. 4, som fastslår muligheden for at udføre pensioner og andre ydelser, der udbetales på grund af alderdom, dødsfald eller invaliditet, og som er erhvervet i medlemsstaterne.

79 Under disse omstændigheder henhører de sagsøgte i hovedsagen under det personelle anvendelsesområde for artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 i deres egenskab af arbejdstagere af tyrkisk nationalitet, som modtager kontantydelser ved invaliditet erhvervet i henhold til en medlemsstats lovgivning, og som fremover er bosat i Tyrkiet.

80 Det skal tilføjes, således som det allerede er anført i denne doms præmis 71, at afgørelse nr. 3/80 ikke fastsætter nogen undtagelse til eller begrænsning af det forbud mod bopælsbestemmelser, der er fastsat i dennes artikel 6, stk. 1, første afsnit.

81 Henset til det ovenstående, er alle de betingelser, som kræves med henblik på anvendelse af artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 på en situation som den i hovedsagen omhandlede, opfyldt.

82 Heraf følger, at tyrkiske statsborgere som de sagsøgte i hovedsagen med føje kan støtte sig på artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 med henblik på at kræve, at den tillægsydelse, som de oppebærer i henhold til WAO, fortsat udbetales til dem i Tyrkiet.

83 Denne konstatering berøres ikke af den omstændighed, at hvad angår en social ydelse som tillægsydelsen er den ordning, der i øjeblikket er fastsat i forordning nr. 1408/71, forskellig fra den ordning, der er indført ved afgørelse nr. 3/80.

84 Forordning nr. 1408/71 er nemlig blevet ændret siden vedtagelsen af forordning nr. 1247/92. Siden sidstnævnte forordnings ikrafttræden den 1. juni 1992 er særlige ikke-bidragspligtige kontantydelser af samme slags som tillægsydelsen således udtrykkeligt blevet medtaget under det materielle anvendelsesområde for forordning nr. 1408/71 i henhold til dennes artikel 4, stk. 2a, litra a).

85 Fra samme dato blev der ved forordning nr. 1247/92 desuden indsat en ny artikel 10a i forordning nr. 1408/71, som indførte en undtagelse til eksportforpligtelsen af de i sidstnævnte forordnings artikel 10, stk. 1, fastsatte ydelser.

86 I øvrigt tilføjede forordning nr. 647/2005 TW, som ændret i 2000 ved BEU, til listen i bilag IIa i forordning nr. 1408/71, som ændret ved forordning nr. 1247/92, over særlige ikke-bidragspligtige ydelser som omhandlet i artikel 4a i forordning nr. 1408/71, hvorpå eksportforpligtelsen i sidstnævnte forordnings artikel 10 ikke finder anvendelse i overensstemmelse med denne forordnings artikel 10a.

87 Det er på dette grundlag, at Kongeriget Nederlandene har afskaffet den tillægsydelse, som tidligere var fastsat i TW, for unionsborgerne, når modtagerne ikke er bosat i Nederlandene.

88 Under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder kan en situation, hvorefter tidligere tyrkiske vandrende arbejdstagere, som er vendt tilbage til Tyrkiet, i medfør af artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 fortsat modtager en social ydelse som tillægsydelsen, mens denne er afskaffet for unionsborgere, som ikke er bosat på den medlemsstats område, som har tildelt denne, imidlertid ikke anses for uforenelig

med kravene i tillægsprotokollens artikel 59, hvorefter tyrkiske statsborgere ikke må behandles mere fordelagtigt end fællesskabsborgerne (jf. i denne retning bl.a. dom af 19.2.2009, sag C-228/06, Soysal og Savatli, Sml. I, s. 1031, præmis 61).

89 Dels fastsætter artikel 39, stk. 4, i samme tillægsprotokol nemlig udtrykkeligt udførsel til Tyrkiet af visse sociale sikringsydelser, herunder pensioner og andre ydelser, der udbetales på grund af invaliditet, og som er erhvervet af arbejdstagere af tyrkisk nationalitet i henhold til lovgivningen i en eller flere medlemsstater.

90 Dels omfatter artikel 2, første led, i afgørelse nr. 3/80 i aftalens anvendelsesområde tyrkiske arbejdstagere, som »har været omfattet« af lovgivningen i én eller flere medlemsstater, uden anden præcisering, mens det hvad angår disse arbejdstageres familiemedlemmer i andet led i samme artikel 2 kræves, at disse familiemedlemmer »er bosat på et af medlemsstaternes område«.

91 Desuden ville en anvendelse i forbindelse med afgørelse nr. 3/80 af den for tiden gældende ordning i henhold til forordning nr. 1408/71 for så vidt angår særlige ikkebidragspligtige ydelser være ensbetydende med at ændre nævnte afgørelse, mens en sådan kompetence alene er forbeholdt associeringsrådet i henhold til associeringsaftalens artikel 8 og 22.

92 Endelig konstateres, at de sagsøgte i hovedsagen er vendt tilbage til Tyrkiet efter at være blevet invaliderede i værtsmedlemsstaten.

93 I henhold til Domstolens faste praksis kan en tyrkisk statsborger, der har udøvet lovlig beskæftigelse i en medlemsstat som omhandlet i artikel 6 i afgørelse nr. 1/80 af 19. september 1980 om udvikling af associeringen, vedtaget af det ved associeringsaftalen nedsatte associeringsråd, imidlertid ikke af denne aftale udlede ret til fortsat

ophold på denne medlemsstats område, efter at han har været udsat for en arbejdsulykke og som følge deraf er blevet varigt uarbejdsdygtig (jf. dom af 6.6.1995, sag C-434/93, Bozkurt, Sml. I, s. 1475, præmis 42).

94 Under disse omstændigheder kan det ikke med rette hævdes, at de pågældende forlod værtsmedlemsstatens område af egen fri vilje og uden lovlige grunde, og at en sådan adfærd har medført tab af de rettigheder, der er erhvervet i henhold til associeringsaftalen EØF-Tyrkiet (jf. bl.a. dom af 4.2.2010, sag C-14/09, Genc, Sml. I, s. 931, præmis 42).

95 Følgelig kan situationen for tidligere tyrkiske vandrende arbejdstagere som de sagsøgte i hovedsagen, for så vidt som de er vendt tilbage til Tyrkiet efter at have mistet deres opholdsret i værtsmedlemsstaten som følge af den omstændighed, at de blev invaliderede i denne medlemsstat, ikke med henblik på anvendelse af artikel 59 i tillægsprotokollen med føje sammenlignes med situationen for unionsborgerne, for så vidt som disse, der har ret til at færdes samt opholde sig frit på medlemsstaternes område og således bevarer deres opholdsret i den medlemsstat, der tildeler den pågældende ydelse, dels kan vælge at forlade denne medlemsstat og som følge heraf miste denne ydelse, dels har ret til at vende tilbage til den pågældende medlemsstat på et hvilket som helst tidspunkt (jf. analogt dom af 18.7.2007, sag C-325/05, Derin, Sml. I, s. 6495, præmis 68, og af 22.12.2010, sag C-303/08, Bozkurt, Sml. I, s. 13445, præmis 45).

96 På baggrund af ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 skal fortolkes således, at bestemmelsen under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder er til hinder for bestemmelser i en medlemsstat, der, i lighed med TW's artikel 4a, indstiller udbetalingen af en ydelse såsom den tillægsydelse, der tildeles i henhold til national lovgivning, i forhold til tidligere tyrkiske vandrende arbejdstagere, når disse er vendt tilbage til Tyrkiet efter at have mistet deres opholdsret i værtsmedlemsstaten som følge af den omstændighed, at de blev invaliderede i denne medlemsstat.

Det tredje spørgsmål

97 Den forelæggende rets tredje spørgsmål vedrører nærmere bestemt betydningen, under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede, af ligebehandlingsprincippet som fastsat i associeringsaftalens artikel 9, der forbyder al forskelsbehandling, som udøves på grundlag af nationalitet, »med forbehold af de særlige bestemmelser, som kan indføres [af associeringsrådet] i medfør af artikel 8« i samme aftale.

98 Ifølge Domstolens praksis gennemfører og konkretiserer artikel 3, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80 på det særlige område for social sikring det generelle princip om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, der er fastsat i associeringsaftalens artikel 9 (jf. Sürül-dommen, præmis 64, samt dom af 14.3.2000, forenede sager C-102/98 og C-21/98, Kocak og Örs, Sml. I, s. 1287, præmis 36, og af 28.4.2004, sag C-373/02, Öztürk, Sml. I, s. 3605, præmis 49).

99 Som det fremgår af selve ordlyden af artikel 3, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80, gælder denne ligeledes, »medmindre andet følger af særlige bestemmelser i [nævnte] afgørelse«.

100 Samme aftales artikel 6, stk. 1, første afsnit, udgør imidlertid en sådan særlig bestemmelse, hvis rækkevidde Domstolen allerede har fastslået i forbindelse med det første og andet spørgsmål.

101 Henset til de ovenstående betragtninger, skal det tredje spørgsmål besvares med, at associeringsaftalens artikel 9 ikke finder anvendelse i en situation som den i hovedsagen omhandlede.

Sagens omkostninger

102 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) Artikel 6, stk. 1, første afsnit, i associeringsrådets afgørelse nr. 3/80 af 19. september 1980 om anvendelsen af De Europæiske Fællesskabers medlemsstaters sociale sikringsordninger på tyrkiske arbejdstagere og på deres familiemedlemmer skal fortolkes således, at den har direkte virkning, således at tyrkiske statsborgere, på hvilke denne bestemmelse finder anvendelse, har ret til direkte at påberåbe sig denne for medlemsstaternes domstole til støtte for en påstand om at undlade anvendelsen af bestemmelser i national ret, som strider mod denne bestemmelse.

2) Artikel 6, stk. 1, første afsnit, i afgørelse nr. 3/80 skal fortolkes således, at den under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder er til hinder for bestemmelser i en medlemsstat, der, i lighed med artikel 4a i lov om supplerende ydelser (Toeslagen-wet) af 6. november 1986, indstiller udbetalingen af en ydelse så som det tillæg til invalidepensionen, der tildeles i henhold til national lovgivning, i forhold til tidligere tyrkiske vandrende arbejdstagere, når disse er vendt tilbage til Tyrkiet efter at have mistet deres opholdsret i værtsmedlemsstaten som følge af den omstændighed, at de blev invaliderede i denne medlemsstat.

3) Artikel 9 i aftalen om oprettelse af en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, som blev undertegnet den 12. september 1963 i Ankara af Republikken Tyrkiet på den ene side og EØF's medlemsstater og Fællesskabet på den anden side, og som blev indgået, godkendt og bekræftet på Fællesskabets vegne ved Rådets afgørelse 64/732/EØF af 23. december 1963, finder ikke anvendelse i en situation som den i hovedsagen omhandlede.

Underskrifter